

DOI 10.18524/2304-1587.2018.1(32).134182
УДК 347.973:347.994

В. В. Сліпенюк

помічник судді Млиновського районного суду м. Одеси, спірнт
Одеський національний університет імені І. І. Мечников,
кафедра конституційного права та правосуддя
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ВИКОРИСТАННЯ В СУДОЧИНСТВІ РІДНОЇ МОВИ АБО МОВИ, ЯКУ ОСОБА РОЗУМІЄ

У статті досліджуються сутність та зміст права на використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє, визначено його поняття, та кож сучасний стан джерел права, що зкріплюють та гарантують це право, шляхом аналізу чинних міжнародних договорів та національних нормативно-правових актів. Автором стверджується, що сьогодні в нашій державі наявні законодавчі прогалини в регулюванні мовних відносин, що негативно впливають на якість відправлення правосуддя. У статті містяться пропозиції щодо ефективного вирішення вищезазначеної проблеми.

Ключові слова: право забезпечення, рідна мова, мова, яку особа розуміє, судочинство, мовне судочинство.

Постановка проблеми. Фундаментом для існування та розвитку України як правової держави є дієва та справедлива система правосуддя, основою для діяльності якої є дотримання всіх прав, що визначені з конституцією, зокрема і права на використання рідної мови або мови, яку особа розуміє. Українське право є ключовим у випадку участі у судочинстві особи, яка не розуміє його мову, оскільки воно не дає змоги особі реалізувати інші, передбачені з конституцією та сприяє дотриманню основних засад здійснення правосуддя, а саме рівності та незалежності.

Із огляду на всю важливість права на використання рідної мови або мови, яку особа розуміє, в судочинстві, особливо увагу слід приділити його правовому забезпеченню, що відображено в міжнародних договорах та національних нормативно-правових актах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження права на використання рідної мови або мови, яку особа розуміє, в судочинстві було здійснено в працях таких учених як І. А. Блюк, Ж. В. Васильєв-Шилмов, Т. М. Кузик, О. П. Кучинський, Р. М. Свечук та ін. Однією з теоретичних праць учених в основному були зосереджені на висвітленні проблем участі перекладача в судочинстві як гарантії з забезпечення засади мовного судочинства, тоді як питання правового забезпечення права на використання рідної мови або мови, яку особа розуміє, в судочинстві злишнього поз увагою науковців, що і зумовлює актуальність дослідження.

Метою статті є аналіз міжнародних договорів та нормативно-правових актів України на предмет зкріплення та гарантування права на використання рідної мови або мови, яку особа розуміє, в судочинстві.

Виклад основного методу. Перше з все, досліджуючи нормативно-правову основу правних використання рідної мови або мови, яку особа розуміє, в судочинстві в право визначити зміст та сутність цього права.

Серед мовознавців вироблено три підходи до розуміння поняття «рідні мови». Так, відповідно до першого підходу, під нею розуміється мовна цілість, мовні предки, що поєднує людину з її родом, із попередніми поколіннями, їхнім духовним і моральними цінностями [24, с. 121]. Другий підхід ототожнює рідну мову з мовою, на якій людина мислить без додаткового смислового контролю, з допомогою якої легко та природно висловлює свої думки в усній і письмовій формі, тобто є основною або функціонально першою мовою [23, с. 46]. Нормативно, згідно третього підходу, який, на нашу думку, є найбільш точним, рідні мови – це мови, яку людина з свого зрідненого дитинства без спеціального навчання, перебуваючи у відповідному мовному середовищі (перші мови) [22, с. 35].

Що ж стосується мови, яку особа розуміє, то, відповідно до «Словника української мови», нею є мова, яку особа може повільно сприймати та відтворювати в усному або письмовому вигляді [26, с. 674].

З огляду на вищезазначені положення, право використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє, – це передбачені міжнародними договорами та національними нормативно-правовими актами можливість особи, яка не розуміє мову судочинства, використовувати для участі в ньому мову, яку вона зрозуміє без спеціального навчання, перебуваючи у відповідному мовному середовищі, або мову, яку вона може повільно сприймати та відтворювати для забезпечення своїх прав та інтересів, та кожне виконання обов'язків, передбачених процесуальним законодавством.

Як уже відзначалося, використання досліджуваного права є можливістю забезпечити рівні та належні умови для участі в судовому процесі, що в свою чергу позитивним чином впливає на реалізацію останими іншими правами та свободами, та кожних зasad судочинства. Усвідомлення суспільної значимості правних використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє, стало причиною для його закріплення в низці міжнародних договорів та вітчизняних нормативно-правових актів.

Серед чисел відомих та досить вгомих міжнародних джерел закріплення фундаментальних прав та свобод людини і громадянина, зокрема й досліджуваного права, є Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. Так, кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, без будь-якої різниці у відношенні рраси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного або соціального походження, майнового, статусного або іншого положення [1, ст. 2]. Крім того, кожна людина має право на визначення її прав та обов'язків і на встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального звинувачення, на основі повної рівності, на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості, незалежності і безсторонності судом [1, ст. 10]. Із налізаних вищезазначених положень випливає, що вищезазначений міжнародний договір визначив право особи на здійснення судочинства на основі рівності, у тому числі й мовної, тобто закріпив право використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє.

Досліджуване право регулюється та кожним Міжнародним пактом про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року. Зокрема, кожен має

пр во при розгляді будь-якого пред'явленого йому кримінального обвинувачення бути терміново і докладно повідомленим мовою, яку він розуміє, про х р ктер і підставу пред'явленого йому обвинувачення; користуватися безоплатною допомогою перекладача, якщо він не розуміє мови, використовуваної в суді, бо не говорить цією мовою [2, ст. 14]. Також доволі опосередковано досліджував не пр во охоплює стаття 27 вищезазначеного міжнародного договору, як вказує, що у тих країнах, де існують етнічні, релігійні та мовні меншості, особам, які належать до тих меншостей, не може бути відмовлено в праві разом із іншими членами тієї ж групи користуватися своєю культурою, сповідувати свою релігію і виконувати її обряди, також користуватися рідною мовою [2, ст. 27].

Важливим документом, який згадується у контексті дослідження правового забезпечення прав на використання в судочинстві рідної мови бо мови, яку особа розуміє, є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року. Члени статті 5 Конвенції відзначає, що кожен, кого зачіпає рішення про підставу його рішення і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього [3, ст. 5]. Крім того, кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має право бути негайно і детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про підставу його рішення і про будь-яке обвинувачення, висунутого проти нього [3, ст. 6].

Аналізуючи вищевказані міжнародні договори, можна дійти висновку, що вони закріплюють та гарантують право на використання рідної мови бо мови, яку особа розуміє, лише під час здійснення судочинства в кримінальних справах й лише щодо підозрюваної чи обвинуваченої особи, natomiast не надають відповідних положень для інших видів участі в судочинстві, що є негативним моментом, оскільки таким чином досліджуване право значно звужується, що є неприпустимим для здійснення справедливої та законної судової розгляду.

Досліджуючи право на використання в судочинстві рідної мови бо мови, яку особа розуміє, доцільно також звернути увагу на міжнародний договір, який регламентує використання регіональної мови бо мови меншин, що, як приклад, є відмінною для мови судочинства, для окремої категорії населення – рідною мовою, яку особа розуміє. Так, Європейська хартія регіональних мов бо мов меншин від 5 листопада 1992 року містить зобов'язання сторін не лише зобов'язати здійснення правосуддя в судових округах, де значна чисельність мешканців, що вживають регіональні мови бо мови меншин при розгляді кримінальних, цивільних та адміністративних справ шляхом здійснення провадження регіональними мовами бо мовами меншин, гарантування дозволи користуватися ними, також подання документів і доказів із залученням усних і письмових перекладачів без додаткових витрат для зацікавлених осіб у разі необхідності [4, ст. 9].

Крім того, сторони вказаної Хартії (зокрема, – Україна) зобов'язались:

- а) не заперечувати дійсність юридичних документів, складених в межах держави, виключно на тій підставі, що вони сформульовані регіональною мовою бо мовою меншини;
- б) не заперечувати дійсність для сторін процесу юридичних документів, складених в межах країни, виключно на тій підставі, що вони сформульовані регіональною мовою бо мовою меншини, також передбачити

можливість їхнього використання проти зціквлених третіх сторін, які не вживють цих мов, якщо зміст документу повідомляється їм особою (особами), як посилється на нього;

с) не з'ясувати дійсність для сторін процесу юридичних документів, складених в межах кримінальної, виключно не в той підставі, що вони сформульовані регіональною мовою або мовою меншини [4, ст. 9].

У процесі дослідження міжнародних договорів, що з'являються про волю особи не використовувати рідної мови або мови, яку особа розуміє, в судочинстві, в тому зворотному випадку й не рекомендує Раді Європи. Зокрема, пункт 6 частини В «Спростення» Додатку до Рекомендації № R (81) 7 Комітету Міністрів Раді Європи держав-членів щодо з'ясування, що полегшують доступ до правосуддя від 14 травня 1981 року вказує, що якщо одна зі сторін недостатньо володіє мовою, в якій здійснюється провадження, державі не лежить приділити особливу увагу питанню усного і письмового перекладу і забезпечити, щоб особи, які знаходяться у фізичній скруті, не опинилися в несприятливому становищі з точки зору доступу до суду або участі в судовому процесі через неспроможність говорити мовою, як вживається в суді, чи розуміти її [5].

Тож пункт 6.2. Додатку до Рекомендації Res (2006) 8 Комітету Міністрів Раді Європи держав-членів щодо допомоги потерпілим від злочинів від 14 червня 2006 року вказує, що інформація, як стосується справи, є необхідною для захисту інтересів та прав, м'єндритись щойно потерпілій особі вступити у зв'язок з органами міліції про порядку або кримінального правосуддя чи служб мисоціальної опіки або медичної допомоги. Вони м'єбути їй повідомлені усно, та кож письмово та, з можливістю, мовою, зрозумілою потерпілій особі [6].

Таким чином, налізуючи вказні положення, можна дійти висновку, що Раді Європи виробили Рекомендації, які певним чином усувають прогалини з забезпечення прав не використовувати в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє, створивши передумови для її використання не лише у кримінальному провадженні, й в інших видах судочинства для всіх його учасників.

Важливо звернути увагу й на той факт, що при Раді Європи здійснює свою діяльність Консультативна рада європейських суддів, як не рекомендує цієї та готує відповідні висновки для забезпечення реалізації цієї вказної пров. Так, у Висновку №9 (2006) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Раді Європи щодо ролі та цінностей суддів у забезпеченні ефективного стосунка міжнародного та європейського прав від 8-10 листопада 2006 року вказується, що у сферах підготовки суддів із питань міжнародного та європейського права, доступу суддів до відповідної інформації, курсів іноземних мов та забезпечення перекладу Консультативна рада європейських суддів рекомендує наявність у судох якісних служб усного та письмового перекладу, що повинні функціонувати окремо від звичайних витратних функцій, та кож опоновувати суддями іноземних мов [7]. Тож у Пояснювальній записці до Висновку №4 (2009) Консультативної ради європейських прокурорів до уваги Комітету Міністрів Раді Європи щодо взаємовідносин між суддями та прокурорами у демократичному суспільстві від 18 листопада 2009 року вказується, що саме прокурор, який отримує звіти слідчих, і суддя, який розглядає обвинувачення та зібрані докази, мають право виступати, щоб кожен

обвинув чений у вчиненні кримінального правопорушення був, зокрем, негласно і докладно проінформований зрозумілою йому мовою про характер причини обвинувачення, висунутого проти нього [8].

Що ж стосується нецілісного виміру нормативно-правового регулювання прав та використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє, то варто знати, що в Україні сформовано систему законотворчості, які регулюють здійснення судочинства, у тому числі і зкріплюють право використання в ньому рідної мови або мови, яку особа розуміє.

Важливе місце серед української системи згідно з Конституцією України від 28 червня 1996 року. Одним з Основних Законів визначено досліджувати не лише доволі опосередковано. Тимчасом громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом; не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками [9, ст. 10]. Крім того, Конституцією України встановлюється рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом як однієї із засад здійснення судочинства [9, ст. 129]. Тимчасом, з налізком з них положень можна дійти висновку, що всі особи при здійсненні судочинства мають право використання в ньому рідної мови або мови, яку вони розуміють.

Розглядаючи правове забезпечення прав та використання в судочинстві рідної мови або мови, яку особа розуміє, варто звернути увагу на нормативно-правові акти, що регулюють мовну політику в Україні як основу для використання рідної або мови, яку особа розуміє, в судочинстві.

Відповідно до Основного Закону стосування мов в Україні регулюється Конституцією України та визначається з законом [9, ст. 10]. Для реалізації цієї норми 3 липня 2012 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про засади державної мовної політики» [14], який 28 лютого 2018 року рішенням Конституційного Суду України був визнаний неконституційним у зв'язку з порушенням процедури його прийняття [21].

Разом із тим, не дивлячись на процесуальні недоліки, вказаний нормативно-правовий акт містив низку суперечливих положень, зокрем й щодо мови судочинства. Тимчасом, неконституційний закон знає, що у цивільних, господарських, адміністративних і кримінальних справах судочинство здійснюється державною мовою. У межах території, на якій поширені регіональні мови (мови), що відповідно до умов частини третьої статті 8 цього Закону, за згодою сторін суди можуть здійснювати провадження цією регіональною мовою (мовами) [14, ст. 14]. Одним з безпечуючих прав носіїв регіональної мови, дотримання створювало можливість обмеження прав інших осіб, оскільки законом взагалі не було повністю введено обов'язок використання мови під час публічного читання постанови судового рішення. Тимчасом, судді при розгляді публічної частини рішення скрізь географічно позначили дію регіональної мови та володіючи державною регіональною мовою, в деяких випадках були позбавлені можливості повного дослідження обставин справи, зокрем й звукозапису судових засідань (у випадку їх проведення регіональною мовою в суді першої інстанції) [25, с. 22-23].

Крім того, вищезазначеним законом знає, що в межах території, на якій поширені регіональні мови, державно регулюється можливість здійс-

нов ти судове пров дження цією регіон льною мовою (мов ми). Необхідність з безпечення т кої г р нтії м є вр ховув тись при доборі суддівських к дрів. Одн к, вимоги щодо володіння к ндид том н пос ду судді регіон льною мовою відверто супереч ть норм м Конституції Укр їни [9, ст. 127] т З кону Укр їни «Про судоустрій т ст тус суддів» [17, ст. 69] й можуть бути розцінені як обмеження в доступі до професії судді з мовними озн к ми [25, с. 23].

Отже, сьогодні в Укр їні н явн з конод вч прог лин в регулюв нні мовних відносин, що нег тивно вплив є н якість відпр влення пр во-суддя т н ре ліз цію пр в особи н використ ння в ньому рідної мови бо мови, яку особ розуміє. Вищез зн чен проблем потребує нег йного вирішення, зокрем , - і шляхом прийняття нового норм тивно-пр вового кту у сфері мовних відносин, який би вр ховув в повною мірою недоліки попереднього «мовного з кону».

При дослідженні вітчизняного з конод вств н предмет з кріплення т г р нтув ння пр в н використ ння в судочинстві рідної мови бо мови, яку особ розуміє, слід звернути ув гу й н З кон Укр їни «Про р тифік -цію Європейської х ртії регіон льних мов бо мов меншин» від 15 тр вня 2003 року, який визн ч є зобов'яз ння Укр їни щодо використ ння регіон льних мов бо мов меншин у різних сфер х, зокрем і при здійсненні судочинств . Із н лізу вищез зн ченого З кону, можн дійти висновку, що положення Європейської х ртії регіон льних мов бо мов меншин щодо здійснення судочинств поширюються в Укр їні доволі обмежено т лише щодо білоруської, болг рської, г г узької, грецької, єврейської, кримсько-т т рської, молд вської, німецької, польської, російської, румунської, словцької т угорської мов, оскільки дозволяється лише под ти документи і док зи регіон льними мов ми бо мов ми меншин [16, ст. 4], що ф ктично є обмеженням пр в н використ ння в судочинстві рідної мови бо мови, яку особ розуміє.

Пит ння з конод вчого з кріплення пр в н використ ння рідної мови бо мови, яку особ розуміє, зн ходить своє відобр ження т кож в інших норм тивно-пр вових кт х, зокрем й у сфері здійснення пр восуддя. Яскр вим прикл дом цьому є З кон Укр їни «Про судоустрій т ст тус суддів» від 02 червня 2016 року, яким визн чено, що пр восуддя в Укр їні здійснюється н з с д х рівності всіх уч сників судового процесу перед з коном і судом нез лежно від р си, кольору шкіри, політичних, релігійних т інших перекон нь, ст ті, етнічного т соці льного походження, м йного ст ну, місця прожив ння, мовних т інших озн к[17, ст. 9]. Крім того, врегулюв нню пр в н використ ння рідної мови бо мови, яку особ розуміє, присвячен окрем ст ття вк з ного норм тивно-пр вового кту: «Судочинство і діловодство в суд х Укр їни проводяться держ вною мовою. Суди з безпечують рівність пр в гром дян у судовому процесі з мовною озн кою т використовують держ вну мову в процесі судочинств , г р нтуючи при цьому пр во гром дян н використ ння ними в судовому процесі рідної мови бо мови, якою вони володіють»[17, ст. 12].

Більш дет льно вк з н норм розкрит в спеці льних норм тивно-пр вових кт х, які визн ч ють особливості здійснення окремих видів судочинств . Т к, положення ст тті 10 Кримін льного процесу льного кодексу Укр їни від 13 квітня 2012 року [12], ст тті 8, ч стини 2 ст тті 15 Кодексу дміністр тивного судочинств Укр їни від 06 липня 2005 року [11],

статті 6, ч. 2 статті 9 Цивільного процесуального кодексу України від 18 березня 2004 року [13], статті 7, ч. 2 статті 10 Господарського процесуального кодексу України від 06 листопада 1991 року [10] передбачають, що при здійсненні кримінального, адміністративного, цивільного, господарського судочинства всі учасники є рівними перед судом та з коном незалежно від їхніх мовних ознак.

Крім того, окремі норми вказують на особливості реалізації прав внаслідок використання рідної мови або мови, якою особа володіє, в окремих видах судочинства. Так, слідчий суддя, суд, прокурор, слідчий з безпечують учасників кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, провадити процес з нею, з являти клопотання і подати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом (далі – КПК) України.

Так, судові рішення, якими суд закінчує судовий розгляд по суті, надіються сторонам кримінального провадження або особі, стосовно якої вирішено питання щодо застосування примусових заходів виховного або медичного характеру, також пред’являються юридичній особі, щодо якої здійснюється провадження, у перекладі її рідною або іншою мовою, якою вони володіють. Переклад інших процесуальних документів кримінального провадження, надання копій яких передбачено КПК України, здійснюється лише за клопотанням заінтересованих осіб. Переклад судових рішень та інших процесуальних документів кримінального провадження з свідчується підписом перекладача [12, ст. 29].

Відповідно до ч. 3, 4 статті 15 КАС України [11], ч. 3, 4 статті 9 ЦПК України [13] та ч. 3, 4 статті 10 ГПК України [10] суди використовують державну мову в процесі адміністративного, цивільного, господарського судочинства та гарантують право учасників судового процесу на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють. Учасники судового процесу, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, надати пояснення, виступати в суді і з являти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача, в порядку, встановленому вищезазначеними процесуальними кодексами.

Закріплення рівності учасників конституційного провадження з мовною ознакою міститься також у 3-й статті Конституційного Суду України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року, який визначає, що учасники конституційного провадження, які не володіють державною мовою, мають своєчасно заявити клопотання про участь у справі перекладача [15, ст. 74].

Як вбачається з наведеного вищезазначених положень, основною формою реалізації прав внаслідок використання рідної мови або мови, якою особа розуміє, у досліджуваних видах судочинства є застосування перекладача. Для цього статтею 68 КПК України, статтею 71 КАС України, статтею 75 ЦПК України, статтею 72 ГПК України, ч. 4, 5 статті 74 Закону України «Про Конституційний Суд України» регламентується правовий статус перекладача з огляду на особливості його застосування в той чи інший вид судочинства.

Враховуючи кожне з наведених, що право на використання рідної мови або мови, якою особа розуміє, в судочинстві є рівним з гарантується також й підзаконними нормативно-правовими актами. Зокрем, Інструк-

ція з діловодства у місцевих з г льних суд х, пеляційних суд х обл стей, пеляційних суд х міст Києв т Сев стополя, пеляційному суді Автономної республіки Крим т Вищому спеці лізов ному суді Укр їни з розгляду цивільних і кримінальних спр в, з тверджен н к зом Держ вної судової дміністрації Укр їни від 17 грудня 2013 року № 173 вк зує, що у діловодстві суду можуть використовуватися вхідні документи, викладені іноземною мовою, відповідно до вимог чинного з конод вств [20, п 1.4.].

Тотожні положення містяться в Інструкції з діловодства в господарських суд х Укр їни, з твердженій н к зом Держ вної судової дміністрації Укр їни від 20 лютого 2013 року №28 [19, п. 1.3.3.] т в Інструкції з діловодства в адміністративних суд х Укр їни, з твердженій н к зом Держ вної судової дміністрації Укр їни від 17 грудня 2013 року № 174 [18, п. 1.2.3.].

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зробити висновок, що про во не використання рідної мови бо мови, яку особ розуміє, є одним із ключових пр в для учасників судочинства, які не володіють держ вною мовою. Провівши н ліз з ширшого спектру норм тивно-правової бази, можна уз г льнити, що вк з не пр во прямо т опосередковано регулюється чимлим м сивом міжнародних договорів т н ціон льних норм тивно-правових актів. Разом із тим, урховуючи визнання 28 лютого 2018 року неконституційним З кону Укр їни «Про засади держ вної мовної політики» від 03 липня 2012 року т відсутності чинного норм тивно-правового акту про засади мов в Укр їні, що прямо суперечить ч стині 4 ст тті 10 Конституції Укр їни, досліджує н систем н ціон льного з конод вств є неповною, що і зумовлює перспективи подальших досліджень, зокрема й термінову необхідність розробки з активної участі н укової спільноти нового норм тивно-правового акту, який в майбутньому буде регулювати мовну політику в Укр їні н предмет з кріплення т г р нтування пр в не використання рідної мови бо мови, яку особ розуміє, в судочинстві.

Список літератури

1. З г льн декл р ція пр в людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (д т звернення: 25.05.2018).
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні пр в від 16.12.1966 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (д т звернення: 25.05.2018).
3. Конвенція про захист пр в людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (д т звернення: 25.05.2018).
4. Європейський регіональний мов бо мов меншин від 05.11.1992 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_014 (д т звернення: 25.05.2018).
5. Додаток до Рекомендації № R (81) 7 Комітету Міністрів Р ди Європи держ в м член м щодо ходів, що полегшують доступ до правосуддя від 14.05.1981 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_133 (д т звернення: 25.05.2018).
6. Додаток до Рекомендації Rec (2006) 8 Комітету Міністрів Р ди Європи держ в м член м щодо допомоги потерпілим від злочинів від 14.06.2006 р. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/7442a47eb0b374b9c2257d8700495f8b/\\$FILE/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20Rec%20\(2006\)%208.pdf](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/7442a47eb0b374b9c2257d8700495f8b/$FILE/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20Rec%20(2006)%208.pdf) (д т звернення: 25.05.2018).
7. Висновок №9 (2006) Консультативної р ди європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Р ди Європи щодо ролі н ціон льних суддів у збереженні ефективного

- з стосув ння міжн родного т європейського пр в від 8-10.11.2006 р. URL: https://court.gov.ua/userfiles/vism_9_2006.pdf (д т звернення: 25.05.2018).
8. Висновок №4 (2009) Консульт тивної р ди європейських прокурорів до ув ги Ко мітету Міністрів Р ди Європи щодо вз ємовідносин між судьями т прокурор ми у демокр тичному суспільстві від 18.11.2009 р. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/58F4A4DD76AACFD0C2257D87004971A6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/58F4A4DD76AACFD0C2257D87004971A6) (д т звернен ня: 25.05.2018).
 9. Конституція Укр їни від 28.06.1996р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Р ди Укр їни. 1996. № 30. Ст. 141.
 10. Господ рський процесу льний кодекс Укр їни від 06.11.1991р. № 1798-ХІІ // Відо мості Верховної Р ди Укр їни. 1992. № 6. Ст.56
 11. Кодекс дміністр тивного судочинств Укр їни від 06.07.2005 р. № 2747-ІV // Відо мості Верховної Р ди Укр їни. 2005. № 35–36, № 37. Ст.446
 12. Кримін льний процесу льний кодекс Укр їни від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Відо мості Верховної Р ди Укр їни. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст.88
 13. Цивільний процесу льний кодекс Укр їни від 18.03.2004 р. № 1618-ІV // Відомості Верховної Р ди Укр їни. 2004, № 40–41, 42. Ст.492
 14. Про з с ди держ вної мовної політики: З кон Укр їни від 3 липня 2012 року № 5029-VI// Відомості Верховної Р ди Укр їни. 2013. № 23. Ст. 218
 15. Про Конституційний Суд Укр їни: З кон Укр їни від 13.07.2017 р.№ 2136-VIII// Відомості Верховної Р ди Укр їни. 2017. № 35. Ст.376
 16. Про р тифік цію Європейської х ртії регіон льних мов бо мов меншин: З кон Укр їни від 15.05.2003 р. № 802-ІV// Відомості Верховної Р ди Укр їни. 2003. № 30. Ст.259.
 17. Про судоустрій т ст тус суддів: З кон Укр їни від02.06.2016 р.№1402 – VIII // Відомості Верховної Р ди Укр їни. 2016. № 31. Ст.545
 18. Інструкція з діловодств в дміністр тивних суд х Укр їни: Н к з Держ вної су дової дміністр ції Укр їни від 17.12.2013 р. № 174. URL: <https://court.gov.ua/instructions/> (д т звернення: 25.05.2018).
 19. Інструкція з діловодств в господ рських суд х Укр їни: Н к з Держ вної судової д міністр ції Укр їни від 20 .02.2013 р. №28. URL: <https://court.gov.ua/instructions/> (д т звернення: 25.05.2018).
 20. Інструкція з діловодств у місцевих з г льних суд х, пеляційних суд х обл стей, пеляційних суд х міст Києв т Сев стополя, пеляційному суді втономної респу блики Крим т Вищому спеці лізов ному суді Укр їни з розгляду цивільних і кримі н льних спр в: Н к з Держ вної судової дміністр ції Укр їни від 17.12.2013 р. № 173. URL: <https://court.gov.ua/instructions/> (д т звернення: 25.05.2018).
 21. Рішення Конституційного Суду Укр їни у спр ві з конституційним под нням 57 н родних депут тів Укр їни щодо відповідності Конституції Укр їни (конституцій ності) З кону Укр їни «Про з с ди держ вної мовної політики» від 28 лютого 2018 року № 2-р/2018 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-18> (д т звер нення: 25.05.2018).
 22. Беликов В. И., Крысин Л. П. Социолінгвистик : учебник / В. И. Беликов, Л. П.Крысин. М.: Изд-во Рос. гос. гум нит. ун-т , 2001. 437 с.
 23. В хтин Н. Б., Головка Е. В. Социолінгвистик и социология языков / Н. Б. В хтин, Е. В. Головка. С нкт-Петербург: ИЦ «Гум нит рн я Ак демия»; Изд-во Европейско го университет в С нкт-Петербурге, 2004. 336 с.
 24. Ів нишин В., Р девич-Винницький Я. Мов і н ція / В. Ів нишин, Я. Р девич-Вин нийський. Дрогобич: Вид внич фірм «Відродження», 1994. 218с.
 25. Сліпенюк В. В. Неконституційність мовного з кону т її н слідки / В. В. Сліпенюк // Пр вовий вимір конституційної т кримін льної юстиції в Укр їні т світі. Пер ші юридичні чит ння: збірк тез доповідей Всеукр їнської дист нційної н укової конференції, присвяченої 20-річчю з снув ння економіко-пр вового ф культуету (27 квітня 2018 року, м. Одес) / З з г. ред. Л. О. Корчевої, І. А. Дришлюк ; укл д. А. В. Левенець, О. В.Н рожн . О.: Фенікс, 2018. С. 21–24.

26. Словник укр їнської мови: в 11 т. Т. 8: Природ -Ряхтливий / П. Й. Горецький, А. А. Бурячок, Г. М. Гн тюк, Н. І. Швидк . К.: Н уков думк , 1977. 927 с.

Ст ття н дійшл до ред кції 30.05.2018

В. В. Слипенюк

Одесский н цион льный университет имени И. И. Мечников ,
к федр конституционного пр в и пр восудия
Фр нцузский бульв р, 24/26, Одесс , 65058, Укр ин

ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВА НА ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В СУДОПРОИЗВОДСТВЕ РОДНОГО ЯЗЫКА ИЛИ ЯЗЫКА, КОТОРЫЙ ЛИЦО ПОНИМАЕТ

Резюме

В ст тье втором исследов ны подходы к поним нию понятия родного язык , р ссмотрено понятие язык , который лицо поним ет, определены сущность и содерж ние пр в н использов ние в судопроизводстве родно-го язык или язык , который лицо поним ет. Автором про н лизиров н существующ я б з источников пр в , котор я з крепляет и г р нтирует пр во н использов ние в судопроизводстве родного язык , или язык , который лицо поним ет, путем исследов ния положений общих и специ льных междун родно-пр вовых договоров и н цион льных норм тивно-пр -вовых ктов н предмет полноты з крепления и обеспечения исследуемого пр в в р зличных вид х судопроизводств и для всех его уч стников. Определены пробелы н цион льного з конод тельств по з креплению и обеспечению пр в н использов ние в судопроизводстве родного язык , или язык , который лицо поним ет, и н основе этого сформулиров ны перспективы д льнейших н учных исследов ний.

Ключевые слов : пр вовое обеспечение, родной язык, язык, который лицо поним ет, судопроизводство, язык судопроизводств

V. V. Slipenyuk

Odessa I. I. Mechnikov National University,
The Department of Constitutional Law and Justice
Frantsuzkiy Boulevard, 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

LEGAL SUPPORT OF THE RIGHT TO THE USAGE OF MOTHER TONGUE OR LANGUAGE, WHICH PERSON UNDERSTANDS, IN THE JUDICIAL PROCEEDINGS

Summary

In the article the author studied approaches to understanding the concept of mother tongue, examined the concept of language, which person understands, defined the essence and content of the right to the usage of mother tongue or language, which the person understands, in the judicial proceedings. Author analysed the existing base of legal sources, which establish and guarantee

right to usage of mother tongue or language, which the person understands, in the judicial proceedings by studying the provisions of general and special international legal treaties and national legal acts for the purpose of analysing the completeness of securing and guaranteeing the researched right in different types of the judicial proceedings and for all of their participants. There were determined the gaps in the national legislation concerning the establishment and guarantee of the right to usage of mother tongue or the language, which the person understands, in the judicial proceedings. On the basis of those gaps the prospects for further scientific research were formulated.

Key words: legal support, mother tongue, language, which the person understands, judicial proceedings, language of the judicial proceedings.